

Yttrande

(Vänsterpartiet, Miljöpartiet)

2021-10-27

2.2.8

Yttrande angående – redovisning av uppdrag gällande förekomsten av tvångsgifte samt preventiva insatser

Yttrandet

I Göteborgs stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck finns bland annat en aktivitet att integrera kunskap om specifika uttryck av hedersrelaterat våld och förtryck i både förskolan och i skolornas sex- och samlevnadsundervisning. Förskolenämnden, Grundskolenämnden och Utbildningsnämnden ansvarar för att fullfölja aktiviteten i planen. Som framgår av tjänsteutlåtandet pågår dessutom ett utvecklingsarbete inom grundskolans elevhälsa gällande hedersrelaterat våld.

Vi rödgrönrosa välkomnar att fler partier vill utveckla och satsa på sex- och samlevnadsundervisningen och ta tillvara på goda erfarenheter från Angeredsgymnasiet. Vi är också positiva till att sprida och implementera metoder som fungerar, men metoderna behöver vara utvärderade och personalen måste ges förutsättningar att kunna utföra dem innan beslut fattas om ett brett införande. Nämnderna behöver dessutom handlingsutrymme att använda de begränsade resurserna inom området mänskliga rättigheter till behov som de själva identifierar. Det är behjärtansvärt att vilja rikta om MR-resurser direkt till elevarbetet, men i praktiken är dessa resurser så begränsade att det kan bli ett omöjligt uppdrag för nämnderna. För att fördjupa arbetet med mänskliga rättigheter på Göteborgs skolor behöver personalen som möter eleverna dagligen ha mer tid och utrymme i sina tjänster att kunna arbeta med dessa frågor löpande.

Angeredsgymnasiets modell kan vara en förebild men behöver anpassas efter varje skolas förutsättningar och behov. Det finns inga hinder för att fler skolor skulle kunna utveckla arbetet med sex- och samlevnadsundervisningen utifrån Angeredsgymnasiets erfarenheter, förutom en sannolik resursbrist som yrkandet från S, D, M, L, C inte adresserar. Angeredsgymnasiets systematiska arbete kring hedersrelaterat våld och förtryck inom sex- och samlevnadsundervisningen ianspråktar resurser motsvarande ca 1 miljon kronor per år på en enda skola. Det är ett viktigt och värdefullt arbete som bör utvecklas. I de borgerliga partiernas budget för 2022 saknas dock 255 miljoner kronor till förskola, grundskola och gymnasieskola, vilket gör detta svårt att genomföra.

Yrkandet från S, D, M, L, C har goda intentioner som vi i hög grad instämmer med. Vi anser att nämnderna först behöver analysera och se över dessa frågor utifrån behoven och resurserna i skolorna. Dessutom bör varken innehållet i undervisningen eller enskilda anställdas arbetsuppgifter detaljstyras från Kommunfullmäktige, särskilt eftersom det i dagsläget inte finns tillräckliga resurser för att kunna fullfölja uppdragen. Vi rödgrönrosa anser inte att vi kan ge fler uppgifter till skolorna när de borgerliga partiernas budget kommer att medföra stora nedskärningar nästa år.

Yrkande S, D, M, L, C

Särskilt yttrande KD

2021-10-22

Ärende nr: 2.2.8

Yrkande angående redovisning av uppdrag gällande förekomsten av tvångsgifte samt preventiva insatser

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Redovisning av kommunstyrelsens uppdrag, 2021-05-05 §360, till stadsledningskontoret att redovisa förekomsten av tvångsäktenskap i staden och vilka preventiva insatser som pågår, antecknas och förklaras fullgjort.

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Utbildningsnämnden får i uppdrag att implementera Angeredsgymnasiets systematiska arbete kring hedersrelaterat våld och förtryck inom sex- och samlevnadsundervisningen på samtliga kommunala gymnasieskolor i Göteborgs Stad. Nämnden ska även säkerställa att elever och skolpersonal får kännedom om stadens fyra Resursteam heder och hur de arbetar.
2. Grundskolenämnden får i uppdrag att anpassa Angeredsgymnasiets systematiska arbete kring hedersrelaterat våld och förtryck inom sex- och samlevnadsundervisningen till högstadiet och implementera i grundskolor där det finns behov.
3. Utbildningsnämnden, Grundskolenämnden och Förskolenämnden får i uppdrag att säkerställa att förvaltningarnas MR-team i större utsträckning arbetar i mer elevnära verksamhet i skolorna.

Yrkandet

Att giftas bort mot sin vilja är en mycket allvarlig och tragisk företeelse, och något vi aldrig kan acceptera i vårt samhälle. Det är positivt att lagstiftningen för att motverka tvångsgifte har skärpts på flera plan, men ytterligare åtgärder krävs för att undvika att individer, såväl flickor som pojkar, utsätts för detta.

Den aktuella redovisning som kommunstyrelsen nu fått ta del av visar på att tvångsäktenskap i allra högsta grad är ett problem i staden. Vi kan därtill konstatera att vissa åtgärder finns på plats för att motverka förekomsten av dessa tvångsgiftermål. Exempelvis är mobiliseringen som görs inför skollov, samverkan med Landvetter flygplats, arbetet inom MR-team och Dialoga alla goda exempel på preventiva insatser som redan görs, men resurser måste ställas om till konkreta insatser och mer handling behövs.

Insatserna inom förskola, skola och gymnasieskolan fokuserar i allt för hög grad på intern utbildning, nätverkande och samverkan för anställda i staden. Vi vill se insatser riktade mot barn och unga, både pojkar och flickor, och mot deras föräldrar och familjer. Det som behövs är inte främst mer utbildning till rektorer och lärare om vad hedersförtryck är, däremot konkret och tydligt stöd på lokal nivå. Framförallt behöver lärare arbetsvillkor som möjliggör engagemang i enskilda elever, tid till samtal och tid att hjälpa en elev vidare till rätt instans.

Utbildning om hedersförtryck är framförallt viktigt för de barn och unga som själva riskerar att utsättas. Eleverna ska få kunskap om sina rättigheter och framförallt få verktyg att göra bruk av dem. Det är inte lätt för den enskilde ungdomen som pressas mellan det svenska samhällets syn på barns rättigheter och familjens traditionella normer. Finns det dessutom hot om våld eller uteslutning ur familjen med i bilden blir det än svårare. Det är inget som åtgärdas med workshops eller en temavecka. Kunskap om det svenska samhällets normer och lagstiftning måste integreras i skolans ordinarie undervisning och måste förmedlas till föräldrar.

En av de mer konkreta insatser som nämns i redovisningen, och som även Skolverket uppmärksammat, är Angeredsgymnasiets systematiska arbete med att integrera hedersrelaterat våld och förtryck som tema i sex- och samlevnadsundervisningen. Detta menar vi är en konkret insats som riktar sig direkt till de individer som riskerar att giftas bort. Frågan berör fler gymnasieelever än de som går i skolan i Angered och arbets sättet bör därför spridas, även till elever i högstadiet. Om ämnet tas upp i klassrummet skärps medvetenhet kring problemet, och möjligheterna ökar för att de som är i riskzonen ska våga be om hjälp med sin situation.

Den förvaltningscentrala MR-teamen bör i högre utsträckning arbeta direkt stödjande och avlastande för förskolans och skolans personal. Det vore utmärkt om de anställda i MR-teamen, specialiserade mot hedersförtryck, kom till skolorna och själva bidrog till undervisningen i klasserna, kunde agera bollplank för förskole- och skolpersonal vid misstanke att barn och elever utsätts och kunde utgöra en länk mellan förskola, skola och socialtjänst. Rektorer, som ansvarar för skolans inre organisation, ska säkerställa att det finns rutiner och beredskap att agera vid misstanke om att någon elev utsätts för hedersförtryck eller hotas av tvångs gifte.

Den viktigaste preventiva åtgärden är att barn och unga möter vuxna i skolan som de kan skapa förtroendefulla relationer med och som de kan anförtro sig till. Detta åstadkoms genom tillräckliga resurser och goda arbetsvillkor inom förskola och skola.

Tilläggsyrkande

2021-10-08

Ärende nr 2.2.1

Tilläggsyrkande angående – Redovisning av uppdrag gällande förekomsten av tvångsgifte samt preventiva insatser

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Socialnämnd centrum samverkar med Västra Götalandsregionen för att föräldrar och vårdnadshavare i ett preventivt skede vid inskrivning på SFI, mödravården och barnvårdscentralen får kännedom om svensk lagstiftning vad gäller tvångsgifte och kusingifte.
2. Kommunstyrelsen verkar för att elevhälsans elevhälsosamtal ska utökas från åk 4 och åk 8, till att gälla även åk 6.

Yrkandet

Föräldrar, vårdnadshavare eller andra familjemedlemmar är viktiga målgrupper för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. Information till föräldrar, samt förebyggande insatser kopplat till integration och svensk lag är grundläggande i arbetet mot hedersvåld. Det finns ett behov och ett värde i att informera nyanlända föräldrar i ett tidigt skede om svenska värderingar, skyldigheter rättigheter och jämställdhetsfrågor. Information om svensk lagstiftning skall börja redan vid inskrivning på SFI (svenska för invandrare), mödravården eller vid besök på Barnvårdscentralen.

Elevhälsan har idag ett basprogram där det ingår elevhälsosamtal i åk 4 och åk 8. De frågeformulär som används innehåller frågor om utsatthet för våld och övergrepp. Det pågår ett utvecklingsarbete kring nya frågor till elevhälsoenkäten som berör hedersrelaterat våld. Det finns ett värde i att utöka dessa samtal till att gälla även för årskurs 6, speciellt för flickor som ofta går in i puberteten något tidigare än pojkar.

Tilläggsyrkande

(Vänsterpartiet, Miljöpartiet)

2021-10-08

2.2.1

Tilläggsyrkande angående –Redovisning av uppdrag gällande förekomsten av tvångsgifte samt preventiva insatser

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Stadsledningskontoret får i uppdrag att redovisa vilken typ av insatser som vidtas av socialtjänsten vid aktualiseringar gällande tvångsgifte och övriga hedersrelaterade ärenden, samt i vilken utsträckning och på vilket sätt socialtjänsten samverkar med tjej- och kvinnojourer i dessa fall.

Yrkandet

Kvinnor, flickor och pojkar utsätts i Sverige och andra länder för ett hedersrelaterat förtryck och våld. Hedersvåldet är en del av det strukturella könsförtrycket och således inte begränsat eller kopplat till viss religion eller etnicitet. Könsförtryck som utgår från hederstänkande, såsom tvångsgifte, barnäktenskap, mödomshinneoperationer och könsstympning, måste motarbetas. Bland de viktigaste insatserna som samhället kan göra är att arbeta förebyggande för att hindra människor från att utsättas för dessa brott.

Stadsledningskontoret redovisning tydliggör att det finns ett antal viktiga preventiva insatser mot tvångsgifte i Göteborgs stad, i samverkan med bland annat Länsstyrelsen och Västragötalandsregionen. Samtidigt har ett antal personer aktualiserats inom socialtjänsten under de senaste åren rörande risk för giftermål och andra hedersrelaterade ärenden. När individer uppmärksammas eller själva uppmärksammar hot om våld eller tvång, kan situationen eskalera. Denna eskalering har synliggjorts vid ett antal tragiska fall av våld i nära relationer i Sverige under de senaste åren, där kvinnor som efter lång tid lämnar en våldsam man har mördats.

Det är av största vikt att även både barn och vuxna som riskerar tvångsgifte eller är utsatta för hedersrelaterat våld både får rätt stöd i den potentiellt akuta situation de befinner sig, och får hjälp att långsiktigt leva ifred. Vi rödgrönrosa vill därför att Stadsledningskontoret återkommer med en redovisning av vilka insatser som vidtas för dessa personer i både den akuta situationen och på lång sikt, samt hur socialtjänsten samverkar med tjej- och kvinnojourer gällande tvångsgifte och hedersrelaterade ärenden.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2021-07-02

Diarienummer 0793/21

Handläggare

Jeanette Stål

Telefon: 031-368 03 13

E-post: jeanette.stal@stadshuset.goteborg.se

Redovisning av uppdrag gällande förekomsten av tvångsgifte samt preventiva insatser

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Redovisning av kommunstyrelsens uppdrag, 2021-05-05 §360, till stadsledningskontoret att redovisa förekomsten av tvångsäktenskap i staden och vilka preventiva insatser som pågår, antecknas och förklaras fullgjort.

Sammanfattning

Uppgifter för barn och unga som riskerar att utsättas för barn-/tvångsgifte registreras av socialförvaltningarna i ärendehanteringssystemet Treserva sedan 2017. Mellan åren 2017 och 2020 har antalet aktualiseringar varierat mellan som högst arton (2018) och som lägst tio (2020). Vuxna som riskerar tvångsgifte har ingen egen orsakskod utan återfinns ibland de som registreras inom koden Vuxna: hedersrelaterat, där varierar antalet mellan trettioåtta (2019) och fyrtiosex (2020).

Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck utgör ett ramverk för de preventiva insatser som pågår i stadens verksamheter. Varje år mobiliserar Göteborgs Stad och samverkande myndigheter för att höja uppmärksamheten inför loven då risken att föras ut ur landet för bland annat tvångsgifte ökar.

Utbildningsförvaltningarna jobbar främjande och förebyggande genom kunskapshöjande insatser, temaveckor, rutiner, myndighetssamverkan och värdegrundsdialoger med barn och föräldrar.

Bedömning ur ekonomisk och ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Barn- och tvångsäktenskap är en form av hedersrelaterat våld och förtryck. Barn- och tvångsäktenskap kan ske genom att familj eller släktingar försöker övertyga, pressa, tvinga, hota eller misshandla den unga till att gifta sig mot sin vilja. Det drabbar främst flickor men även pojkar. Många som har tvingats in i ett tvångsäktenskap saknar rätten att skilja sig.

Tvångsäktenskap är inte bara förknippat med våld i nära relationer, utan även isolering, ofrivillig graviditet, våldtäkt, psykisk misshandel och sexuellt och ekonomiskt utnyttjande. Forskning visar också att tvångsäktenskap är sammankopplat med självskadande, psykisk ohälsa och självmord.

Enligt uppgifter från Unicef gifts mer än 12 miljoner flickor bort som barn varje år. Mer än 650 miljoner kvinnor som lever världen över idag har ingått äktenskap som barn. Barnäktenskap innebär ofta att förlora kontrollen över sitt eget liv. Giftn flickor isoleras från familj och vänner, tvingas sluta skolan och utsätts regelbundet för sexuellt våld. De blir ofta gravida och föder barn när de själva är barn, vilket är förenat med livsfara, både för mamman och för barnet. Komplikationer vid graviditet och förlossning är den vanligaste dödsorsaken för flickor mellan 15 och 19 år världen över.

Barnäktenskap förekommer även bland pojkar. Pojkar som ingår barnäktenskap tvingas ofta ta ansvar för försörjningen av den nya familjen. Det är ett stort ansvar, som ett barn inte är redo för. Ofta påverkas också pojkarnas möjligheter till utbildning, eftersom många tvingas arbeta istället. Enligt statistik från Unicef har 115 miljoner pojkar ingått äktenskap som barn. Det är en betydligt lägre siffra än bland flickor, men utgör likväl en kränkning av pojkars rättigheter.

Homo- och bisexuella, transsexuella och queerpersoner löper en särskilt hög risk att giftas bort mot sin vilja, eftersom det ses som ett sätt att kontrollera och förhindra att de lever ut sin sexualitet eller könsidentitet. Ett tvångsäktenskap kan vara ett omvändelseförsök, det vill säga att föräldrar eller andra släktingar försöker ”bota” personens homosexualitet genom att tvinga hen in i ett heterosexuellt äktenskap. Personer med intellektuell funktionsnedsättning är också en särskilt sårbar grupp när det gäller utsatthet för barn- och tvångsäktenskap.

Bilaga

Kommunstyrelsens protokollsutdrag 2021-05-05 §360

Ärendet

Kommunstyrelsen gav 2021-05-05 §360 stadsledningskontoret i uppdrag att redovisa förekomsten av tvångsäktenskap i staden och vilka preventiva insatser som pågår. Kommunstyrelsen har att ta ställning till uppdragets fullgörande.

Beskrivning av ärendet

I studien Hederskultur, våldsbejakande islamistisk extremism och gängkriminalitet - en studie av samband som redovisades till kommunstyrelsen 2021-05-05 §360 fanns uppgifter från myndighetspersoner inom polisen och socialtjänsten i Göteborg som uppgav att det förekommer tvångsäktenskap mellan släktbaserade kriminella nätverk i syfte att utöka sin makt. Med studien som bas fick stadsledningskontoret i uppdrag att redovisa förekomsten av tvångsäktenskap i staden och vilka preventiva insatser som pågår.

Lagstiftning mot tvångsäktenskap

Från den 1 juli 2014 gäller nya bestämmelser som stärker skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap. Två nya brott har förts in i brottsbalken. Det är brottet äktenskapstvång och brottet vilseledande till tvångsäktenskapsresa (4 kap. 4 c och d § brottsbalken).

Brottet äktenskapstvång innebär att genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmå en person att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Straffet för äktenskapstvång är fängelse i högst fyra år. Brottet vilseledande till tvångsäktenskapsresa handlar om att lura någon att resa utomlands i syfte att hen ska giftas bort genom tvång eller utnyttjande. Straffet är fängelse i högst två år. Sedan den 1 juli 2016 är även stämpling till äktenskapstvång kriminaliserat, det vill säga att man planerat att tvinga någon att gifta sig.

Möjligheten för barn att få dispens för att gifta sig har tagits bort. Den lägsta åldern som gäller för att ingå äktenskap i Sverige är utan undantag 18 år. Från den 1 januari 2019 erkänns i Sverige inte heller äktenskap som ingåtts utomlands om någon av de inblandade varit under 18 år när giftermålet skedde. Förbudet mot att erkänna sådana äktenskap gäller även om parterna inte haft någon anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Det har ingen betydelse hur gamla parterna är vid den tidpunkt då Sverige prövar erkännandet av äktenskapet. Undantag från förbudet kan göras om det finns synnerliga skäl, men aldrig om någon av parterna fortfarande är under 18 år.

Från den 1 juli 2020 gäller bestämmelsen om det nya brottet barnäktenskapsbrott (4 kap. 4 c Brottsbalken), som kan ge fängelse i upp till fyra år. Till skillnad från brottet äktenskapstvång behöver det inte ha förekommit något olaga tvång, eller utnyttjande av offrets utsatta situation, för att döma för barnäktenskapsbrott om brottet har begåtts mot ett barn.

Genomförande av uppdraget

Statistik från Treserva har sammanställts av stadens samordnare mot hedersrelaterat våld och förtryck som Stadsledningskontoret fått ta del av. Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland för statistik över inkommande samtal till deras stödtelefon, även dessa uppgifter presenteras i ärendet.

En fråga om vilka preventiva insatser som pågår har ställts till representanter inom förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen. Detta på grund av att prevention bör nå barn i riskzonen för barn- och tvångsäktenskap.

Tillgänglig statistik och svar från förvaltningarna, samt övriga redan kända insatser utgör underlag för redovisningen.

Uppskattad omfattning av tvångsäktenskap nationellt och regionalt

I rapporten "Gift mot sin vilja" från 2009 beräknas cirka 70 000 personer i åldern 16–25 år i Sverige inte helt fritt kunna välja vem de vill gifta sig med. Det motsvarar 6,6 procent av unga kvinnor och 3,8 procent av unga män. Ungefär samma siffror framkommer i Storstadskartläggningen för Göteborg, från 2018, något lägre för pojkar (enkäten riktar sig till niondeklassare). I en kartläggning från 2019, genomförd av Nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen Östergötland tillfrågades landets 290 kommuner om de har kännedom om barn som uppges vara gifta. 192 kommuner besvarade enkäten. I skolans verksamhet svarade 7 procent ja på frågan. Motsvarande siffra för socialtjänsten var 14 procent. De 27 kommuner som svarade ja på frågan hade sammanlagt kännedom om 36 barn.

Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland för statistik över inkommande samtal till deras stödtelefon. Dit kan både yrkesverksamma och personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck vända sig. Under 2019 och 2020 tog stödtelefonen emot totalt 331 samtal från Västra Götalands län. 52 av de 331 samtalen handlade om barn- och tvångsäktenskap, och rörde 54 individer. Av dessa handlade det i 30 fall om risk/oro för eller genomförda barnäktenskap och i 24 fall om risk/oro för eller genomförda tvångsäktenskap. Samtalen om tvångsäktenskap har även de ofta rört unga personer, under 25 år.

Tvångsäktenskap och utsatthet för våld

När Allmänna Barnhuset hösten 2016 frågade elever i nionde klass och andra klass i gymnasiet om deras våldsutsatthet visade det sig att de barn som inte själva får välja sin framtida partner i högre utsträckning än andra varit utsatta för våld (88 procent jämfört med 42 procent). De olika former av våld som uppgavs var fysisk misshandel, psykisk misshandel, att bevittna våld mot en förälder, sexuella övergrepp och försummelse. Skillnaden var ännu större när man granskade utsatthet för flera former av våld. 59 procent av de som inte får välja sin framtida partner hade utsatts för mer än en form av våld, jämfört med 16 procent i den grupp som får välja sin framtida partner.

Statistik för Göteborg

Inom socialtjänstens ärendehanteringssystem, Treserva, finns sedan 2017 en särskild orsakskod gällande barn och unga som riskerar att giftas bort, ”*bristande omsorg: risk för giftermål*”. För vuxna finns en gemensam kod för hedersrelaterade orsaker till aktualisering, som infördes i slutet av 2018. För barn finns också en generell kod, *Bristande omsorg; hedersrelaterat*. Nedan redovisas barn som kodats som risk för giftermål samt vuxna som kodats som hedersrelaterat, uppdelat på unga vuxna 18-20 år och vuxna 21 år eller äldre.

	2017	2018	2019	2020	Förändring 2019-2020
Bristande omsorg: risk för giftermål (antal aktualiseringar)	15	18	16	10	-37,5%
<i>Antal unika individer</i>	13	16	15	10	
Vux: hedersrelaterat 18-20 år (antal aktualiseringar)	0	0	38	46	+21,1%
Vuxna hedersrelaterat 21 år – (antal aktualiseringar)	0	2	41	71	+73,2%

Vilka insatser som vidtagits i ärendena framgår inte av orsakskoderna.

Preventiva insatser mot tvångsäktenskap i staden

Göteborgs Stad tillsammans med Länsstyrelsen i Västra Götaland och Västragötalandsregionen mobiliserar inför skolloven för att höja uppmärksamheten hos medarbetarna när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Ett informationsutskick går till alla skolförvaltningar, även till fristående skolor och förskolor. Informationen i utskicket belyser riskerna inför ledighet, både vad gäller isolering och kontroll under loven och framför allt risken för barn- och tvångsgifte, könsstympning och uppfostringsresor. Information om kontaktuppgifter till polis och en påminnelse om att göra orosanmälan till socialtjänst om man tror att ett barn är i riskzonen följer med. Hälso- och sjukvården skickar ut information inför sommarlovet till barnavårdscentraler, ungdomsmottagningar, vårdcentraler och rehabmottagningar. Länsstyrelsen gör utskick till alla andra 48 kommuner i länet.

Om ett bortförande av ett barn i en hederskontext inte har kunnat förhindras i ett tidigt skede finns en samverkan med Landvetter flygplats och gränspolisen. Genom samverkan har kunskapen och medvetenhet om problematiken höjts och det finns upparbetade och snabba kontaktvägar mellan flygplats, socialtjänst och polis. På Landvetter finns också information uppsatt om risken för tvångsäktenskap och hur man kan söka hjälp, som riktar sig till utsatta.

Utbildningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningen (UBF) arrangerade under våren två dagar med webinarium för all personal kring hedersrelaterat våld och förtryck med hjälp av Dialoga kompetenscentrum och Resursteam heder. På föreläsningen behandlades bland annat barn-/och tvångsäktenskap eller äktenskapsliknande förbindelse kopplat till olaga tvång och att utnyttja utsatt belägenhet.

Angeredsgymnasiet arbetar systematiskt med integrering av hedersrelaterat våld och förtryck som tema i deras sex och samlevnadsundervisning samt i svenskaundervisningen. Skolverket har i närtid fått en redovisning på grund av visat intresse för arbetet.

Flera av UBF:s skolor ex Angeredsgymnasiet, Burgårdens gymnasium och Schillerska gymnasiet har haft projektet *Kärleken är fri* ihop med Rädda Barnen. Kärleken är fri startades av Rädda Barnen 2008 tillsammans med Länsstyrelsen i Östergötland. Det är ett samarbete med frivilligorganisationer och myndigheter för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck och stärka barns rättigheter. Kärleken är fri genomförs under temaveckor på skolor.

UBF har också tagit fram en förvaltningsgemensam rutin för att uppmärksamma och stödja ungdomar som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt metodstödkort till skolpersonal och elevhälsans professioner.

Grundskoleförvaltningen

Sedan augusti 2019 har förvaltningen ett team som arbetar med mänskliga rättigheter. MR-teamet har specialistkompetens när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck och deltar i stadens gemensamma arbete kring hedersrelaterat våld och förtryck exempelvis vid framtagandet av rutiner och implementering av planen mot hedersrelaterat våld och förtryck i förvaltningen. MR-teamet för aktiv dialog med bland annat elevhälsocheferna kring hedersrelaterat våld och förtryck samt vilka stödbehov det finns inom området för att bättre kunna samordna stöd till skolorna.

MR-teamet har tagit fram ett årshjul för arbetet med mänskliga rättigheter där våld i nära relation och hedersvåld ingår. Detta årshjul ligger på en webbstödsida där lärare kan hitta länkar till stödmaterial och fördjupande läsning inom området.

Elevhälsan har ett basprogram där det ingår elevhälsosamtal i åk 4 och åk 8. De frågeformulär som används innehåller frågor om utsatthet för våld och övergrepp. Det pågår ett utvecklingsarbete kring nya frågor till elevhälsoenkäten som berör hedersrelaterat våld. Elevhälsan utvecklar den systematiska kontakten med Dialoga kompetenscentrum våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck och även med Resursteam heder och det regionala Stödcentrum heder som startar till hösten.

Förvaltningen erbjuder också fortbildning för elevhälsopersonal i Bygga Broars modell för värdegrundsdialoger med vårdnadshavare. Elevhälsan och MR-teamet ser möjligheter att i samverkan med Dialoga genomföra gemensamma workshops för skola och socialtjänst för att stärka samverkan mellan skola och socialtjänst. Detta arbete kommer att följas upp i förvaltningens systematiska kvalitetsarbete där arbetet redovisas två gånger per år i kvalitetsrapporter.

Även inom grundskolan genomförs temaveckorna Kärleken är fri, fyra skolor har deltagit de senaste åren.

Förskoleförvaltningen

Förskoleförvaltningens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive tvångsgifte, är en del av det förebyggande och främjande arbetet för att säkra barns rättigheter i alla aspekter.

En rad olika utbildningsinsatser pågår inom förvaltningen för att höja medvetenheten och kunskapen om hedersrelaterat våld och kontroll riktat till pedagoger.

- Utbildningen ”Barnuppfostran i hedersmiljöer” till förskolans barnhälsosteam (specialpedagoger, psykologer och logopedier) hittills givits i utbildningsområdena Öster och Hisingen.
- Förskoleförvaltningen erbjuder fortbildning för pedagoger i Bygga Broars modell för värdegrundsdialoger med vårdnadshavare
- Förskoleförvaltningen deltar i EU projektet Equal city – utbildning till pedagoger i ”Tillits skapande dialoger med utrikesfödda föräldrar”, utbildningsområde Öster.
- ABC i förskolan, utbildning för pedagoger i förskolan i ett värdegrundstärkande förhållningsätt.

- ABC föräldrar, utbildning riktad till förskoleföräldrar
- Förskoleförvaltningen erbjuder i samverkan med Dialoga utbildning i Brottsförebyggande rådets ”Jag vill veta” – materialet, en utbildning i Våld i Nära Relationer och Hedersrelaterat våld.
- ”Liv utan våld hemma” ett samtalsmaterial för personal med syfte att öka pratbarheten. Materialet bygger på intervjuer från föräldrar i Biskopsgården.

För att ytterligare stärka det främjade och förebyggande värdegrundsarbetet organiseras hösten 2021 ett team för mänskliga rättigheter inom förskoleförvaltningen. Teamet ska bland annat ta fram ett årshjul för planering och uppföljning av MR-arbetet och skapa en struktur för implementering av styrande dokument och lagändringar. Teamet ska också säkerställa att kännedom om förskoleförvaltningens ansvar inom området mänskliga rättigheter ingår i förvaltningens introduktion av nya chefer.

Gemensamma samverkans- och kunskapsforum

Samtliga utbildningsförvaltningar ingår i en systematisk samverkan med stadsledningskontoret för att effektivisera och systematisera arbetet kring mänskliga rättigheter i ett 0-19 perspektiv, kallat MR arena. Hedersrelaterat våld och förtryck lyfts in i denna grupp som en av många rättighetsfrågor.

Förvaltningarna deltar i ett myndighetsövergripande nätverk och i en myndighetsövergripande arbetsgrupp, båda gällande hedersrelaterat våld och förtryck. Nätverket arbetar med erfarenhetsutbyte, kunskapshöjning och informationsspridning. Nätverket samlar chefer i Göteborgs Stad och andra samverkansaktörer såsom polis, åklagare, bostadsbolagen samt representanter från ideella organisationer. Arbetsgruppens syfte är att förbättra den operativa samverkan i enskilda ärenden myndigheter emellan. Nätverket och arbetsgruppen leds av Göteborgs Stads samordnare för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Stadsledningskontorets bedömning

I Staden pågår olika typer av förebyggande insatser mot barn- och tvångsäktenskap. Insatserna omfattas av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och många av insatserna återfinns i Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. I planen finns olika aktiviteter som till exempel värdegrundsdialoger med barn och unga samt föräldrar, kompetensutveckling, utveckling av rutiner och samverkan samt integrering av kunskap om specifika uttryck av hedersrelaterat våld och förtryck i bland annat sex och samlevnadsundervisningen. På frågan om vilka preventiva insatser som pågår mot tvångsgifte som ställts till utbildningsförvaltningarna ger svaren en övergripande bild.

På grund av den begränsade tiden som koderna i Treserva använts och det fåtal anmälningar det rör bedömer Stadsledningskontoret att det inte går att säkerställa några statistiska trender av materialet, avseende minskning eller ökning av antalet aktualiseringar.

Vad en ökning/minskning beror på behöver analyseras för att kunna ge svar på om det står för förändringar i samhället av fenomenet tvångsgifte eller andra orsaker. För att möjliggöra en sådan analys behövs ett större grundmaterial.

Jonas Kinnander

Direktör Ärende och utredning

Eva Hessman

Stadsdirektör

Redovisning av uppdrag att utreda och belysa sambanden mellan hedersrelaterat våld och förtryck, klaner, radikaliserad extremism och gängkriminalitet i enlighet med Amandakommisionens rekommendationer

§ 360, 0999/20

Beslut

Enligt stadsledningskontorets förslag med tillägg enligt yrkande från M, L, C, D och S:

1. Kommunstyrelsens uppdrag 2020-02-05 § 478 till stadsledningskontoret att utreda och belysa sambanden mellan hedersrelaterat våld och förtryck, klaner, radikaliserad extremism och gängkriminalitet i enlighet med Amandakommisionens rekommendationer, förklaras fullgjort.
2. Stadsledningskontoret får i uppdrag att återkomma med förslag på hur stadens befintliga planer mot hedersrelaterat våld och förtryck kan revideras för att inkludera de brister som Amandakommisionen funnit.
3. Stadsledningskontoret får i uppdrag att med utredningen som bas specifikt redovisa förekomsten av tvångsåktenskap i staden och vilka preventiva insatser som pågår.
4. Kommunstyrelsen hemställer till utbildningsnämnden, grundskolenämnden och socialnämnderna att i samverkan kraftsamla och genomföra riktade aktioner mot tvångsåktenskap, könsstämpning och uppfostringsresor inför sommarlovet och andra längre ledigheter.

Tidigare behandling

Bordlagt den 21 april 2021, § 313.

Handlingar

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande den 26 mars 2021.

Tilläggsyrkande från SD den 15 april 2021.

Tilläggsyrkande från D och S den 21 april 2021.

Tilläggsyrkande från MP och V den 30 april 2021.

Tilläggsyrkande från M, L, C, D och S samt särskilt yttrande från KD den 5 maj 2021.

Yttrande från M, L, C och KD den 21 april 2021.

Yrkanden

Karin Pleijel (MP) och Daniel Bernmar (V) yrkar bifall till yrkande från MP och V den 30 april 2021 och avslag på tilläggsyrkande från SD den 15 april 2021,

tilläggsyrkande från D och S den 21 april 2021 samt tilläggsyrkande från M, L, C, D och S den 5 maj 2021.

Marina Johansson (S) och Martin Wannholt (D) yrkar bifall till stadsledningskontorets förslag, tilläggsyrkande från D och S den 21 april 2021 och tilläggsyrkande från M, L, C, D och S den 5 maj 2021. Vidare yrkar Marina Johansson (S) avslag på tilläggsyrkande från SD den 15 april 2021 och tilläggsyrkande från MP och V den 30 april 2021.

Axel Darvik (L) yrkar bifall till stadsledningskontorets förslag och tilläggsyrkande från M, L, C, D och S den 5 maj 2021 samt avslag på tilläggsyrkande från SD den 15 april 2021, tilläggsyrkande från D och S den 21 april 2021 och tilläggsyrkande från MP och V den 30 april 2021.

Jörgen Fogelklou (SD) yrkar bifall till stadsledningskontorets förslag, tilläggsyrkande från SD den 15 april 2021, tilläggsyrkande från D och S den 21 april 2021 och tilläggsyrkande från M, L, C, D och S den 5 maj 2021 samt avslag på tilläggsyrkande från MP och V den 30 april 2021.

Propositionsordning

Kommunstyrelsen beslutar först att bifalla Marina Johanssons m.fl. yrkande om bifall till stadsledningskontorets förslag.

Ordföranden ställer herefter propositioner på bifall respektive avslag på tilläggsyrkandet från D och S och finner att det avslagits. Omröstning begärs.

Omröstning

Godkänd voteringsproposition: ”Ja för avslag och Nej för bifall till tilläggsyrkandet från D och S.”

Daniel Bernmar (V), Axel Darvik (L), Karin Pleijel (MP), Hampus Magnusson (M), Grith Fjeldmose (V), Emmyly Bönfors (C) och ordföranden Axel Josefson (M) röstar Ja (7).

Blerta Hoti (S), Martin Wannholt (D), Marina Johansson (S), Jessica Blixt (D), Jörgen Fogelklou (SD) och Jonas Attenius (S) röstar Nej (6).

Propositionsordning

Ordföranden ställer propositioner på bifall respektive avslag på tilläggsyrkandet från SD och finner att det avslagits. Omröstning begärs.

Omröstning

Godkänd voteringsproposition: ”Ja för avslag och Nej för bifall till tilläggsyrkandet från SD.”

Daniel Bernmar (V), Blerta Hoti (S), Axel Darvik (L), Karin Pleijel (MP), Hampus Magnusson (M), Marina Johansson (S), Grith Fjeldmose (V), Emmyly Bönfors (C), Jonas Attenius (S) och ordföranden Axel Josefson (M) röstar Ja (10).

Jörgen Fogelklou (SD) röstar Nej (1).

Martin Wannholt (D) och Jessica Blixt (D) avstår från att rösta (2).

Propositionsordning

Ordföranden ställer propositioner på bifall respektive avslag på tilläggsyrkandet från M, L, C, D och S och finner att det bifallits.

Ordföranden ställer propositioner på bifall respektive avslag på tilläggsyrkandet från MP och V och finner att det avslagits. Omröstning begärs.

Omröstning

Godkänd voteringsproposition: ”Ja för avslag och Nej för bifall till tilläggsyrkandet från MP och V.”

Blerta Hoti (S), Axel Darvik (L), Martin Wannholt (D), Hampus Magnusson (M), Marina Johansson (S), Jessica Blixt (D), Jörgen Fogelklou (SD), Emmyly Bönfors (C), Jonas Attenius (S) och ordföranden Axel Josefson (M) röstar Ja (10).

Daniel Bernmar (V), Karin Pleijel (MP) och Grith Fjeldmose (V) röstar Nej (3).

Protokollsanteckningar

Elisabet Lann (KD) antecknar följande till protokollet: Om jag hade haft rätt att rösta hade jag röstat Ja i samtliga omröstningar.

Representanterna från M, L, C och KD antecknar som yttrande en skrivelse från den 21 april 2021.

Elisabet Lann (KD) antecknar som yttrande en skrivelse från den 5 maj 2021.

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret

Utbildningsnämnden

Grundskolenämnden

Socialnämnderna – Centrum, Hisingen, Nordost, Sydväst

Dag för justering

2021-06-02

Vid protokollet

Sekreterare

Mathias Sköld

Ordförande

Axel Josefson

Justerande

Daniel Bernmar